

ДНІПРОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ДЕРЖАВНА ПРЕМІЯ УКРАЇНИ – ВЧЕНОМУ ДНУ

Наприкінці 2018 року відбулося вручення Державної премії України в галузі науки і техніки 2017 року. Приємно відзначити, що, згідно з Указом Президента України №138/2018, Державної премії удостоєний і наш шанований колега Володимир Васильович Лобода – доктор фізико-математичних наук, завідувач кафедри теоретичної та комп'ютерної механіки механіко-математичного факультету у складі авторського колективу роботи «Ефективні методи оцінювання напруженого стану структурно-неоднорідних тіл, спричиненого дією полів ривної фізичної природи».

Робота була висунута Інститутом прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача НАН України (м. Львів), з яким університет плідно співпрацює протягом багатьох років. У представленому циклі наукових праць розроблені нові моделі механіки зв'язаних полів та ефективні методи розв'язування відповідних задач математичної фізики, які сформульовані в рамках цих моделей. Практичне застосування результату роботи знайшли у розрахунках та проектуванні атомних реакторів, барабанів котлів високого тиску, парогенераторів та теплообмінників, а також розробці прогресивних технологій зварювання та в інших галузях сучасної інженерії.

Разом із професором В.В. Лободою до авторського ко-

лективу входять: академік НАН України В.В. Харченко, д-р техн. наук О.Ю. Чирков, д-р фіз.-мат. наук О.Р. Гачкевич, д-р фіз.-мат. наук Р.Ф. Терлецький, д-р фіз.-мат. наук А.В. Ясінський, д-р техн. наук О.В. Махненко, д-р техн. наук В.С. Попович. Колектив представив на розгляд із заявленої тематики 12 монографій, національний нормативний документ, довідниковий посібник, 154 статті (120 – у зарубіжних виданнях). Результати роботи авторів отримали широке визнання у світі: загальна кількість посилань на публікації, які ввійшли до вказаного циклу робіт, складає 761 (згідно з базою даних Scopus), h-індекс – 14, та 2051 (згідно з базою даних Google Scholar), h-індекс – 19. Отримано 4 деклараційні патенти України на винахід. За

цією тематикою вже захистили 12 докторських та 15 кандидатських дисертацій, із них 1 докторська і 6 кандидатських – під керівництвом професора Володимира Лободи.

Вагомим внеском професора В.В. Лободи в цикл наукових праць, відзначений Державною премією, є його монографія, розділ енциклопедії, опубліковані у видавництві Springer, та 34 наукові статті, з яких 33 – у міжнародних журналах. Загальна кількість посилань на ці роботи в базі Scopus складає більше 400 (h-індекс – 13), а в базі Google Scholar – близько 500 (h-індекс – 15).

Ще однією нагородою був відзначений професор Володимир Лобода у ювілейному для університету році – нагрудним знаком «Науковець року» за 1 місце за науковим

рейтингом 2017 року серед інженерних та природничих факультетів. Тож, вітаючи із заслуженими нагородами Володимира Васильовича, талановитого вченого, без перебільшення, зі світовим ім'ям, організатора науки, педагога, і просто чудової людини, бажаємо йому подальших творчих успіхів і нових досягнень в науково-педагогічній діяльності.

Тетяна ХОДАНЕН,
вчений секретар, доцент кафедри
теоретичної та комп'ютерної механіки

22 лютого відбулася презентація книги «Ректори Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара», виданої до 100-річчя нашого університету. Її автор – доктор історичних наук, професор, знаний краєзнавець Варфоломій Савчук.

Рецензент книги професор Сергій Світленко – про збереження історичної пам'яті

26 біографічних нарисів про очільників альма-матер, органічно вплетених в контекст історичної доби, спонукають читача не тільки до аналізу траєкторії життя кожного ректора, а й до створення соціокультурного колективного портрета ректорського корпусу ДНУ.

Десять років роботи з архівними матеріалами, які зберігаються в нашому університеті, Центральному державному архіві вищих органів влади України, Архіві СБУ в Дніпрі, Центральному архіві Києва та інших, дозволили професорові Варфоломію Савчуку повернути до колективної історичної пам'яті й до наукового обігу кілька досі невідомих постатей. А завдяки співпраці із доцентом кафедри образотворчого мистецтва і дизайну Василем Тевяшовим портретна галерея ректорів поповнилася образами Франца Кондрацького та Петра Палька.

Сердечно подякував колегам за копійку роботи ректор, член-кореспондент НАНУ Микола Поляков. Він підкреслив виключно важливість видання: «Ця книга – гідний пам'ятник ректорам, які очолювали науковий колектив, вели його до слави і звершення. Біла витоків Катеринославського класичного університету стояли професори М.Й. Лебедєв і В.П. Карпов, евакуацію університету і його повноенну відбудову очолював Л.І. Сафонов. Особли-

ве значення в повесній історії має постать академіка В.І. Моссаковського, титанічними зусиллями якого університет із провінційного перетворився на один із провідних не тільки в Україні, а й у колишньому Союзі». Також Микола Вікторович висловив вдячність голові Дніпропетровської обласної ради Глібу Пригунову за фінансову підтримку видання і директору видавництва «Ліра» Оксані Нечай за високоякісну реалізацію авторського задуму.

Про досі невідомі і добре знані постаті наша розмова з автором видання, професором Варфоломієм Савчуком.

– **Варфоломію Степановичу, про яких ректорів читачі дізнаються вперше завдяки Вашій науковій розвідці?**

– Узагалі вперше з'явилася інформація про чотирьох ректорів доби «Великого терору», що очолювали інститути після реорганізації університету. Зокрема, повернути нащадкам імена і введено в науковий обіг інформація, що були ректорами Франц Андрійович Кондрацький та Петро Семенович Палько, репресовані і розстріляні. Мені вперше вдалося простежити долю П.С. Палька: він не зійшовся поглядами з обкомом партії та з військомом, його зарештували, дали 5 років (відбу-

вав у Саратові), але у 1939-му, коли він повинен був виходити, сфабрикували справу Українського національного центру в Росії і під цю справу підвели й Палька.

Щодо М.В. Павлова, то нам досі навіть не вдалося розшифрувати ініціали. Не вдалося простежити в архівах і подальшу долю Павла Іларіоновича Шляхова. Якщо узагальнювати, то за перші 33 роки (1918-1951) очільниками університету були 22 особи, за останні 67 років – усього 4.

– **Чи можемо ми говорити про те, що постаті ректорів є певним уособленням епох?**

– Так, епохи чітко виокремлюються. Якщо брати загальний портрет ректора, то навіть по десятиліттях добре видно відмінності. Від 1918 року ректорами були представники старої академічної школи, професори, відомі

Варфоломію Савчуку і Василь Тевяшов біля портрета П.С. Палька

вчені: М.Й. Лебедєв, В.П. Карпов, Л.В. Писаржевський, М.Ф. Злотніков. Потім, у 1920-ті, пішли люди з партійними квитками, організатори – М.М. Кашкаров, Н.Л. Александров, В.М. Фідоровський. У 1930-ті роки – це вже покоління нової радянської інтелігенції – Розалія Ринська, Микола Кутіс, Георгій Триодіал. Р.С. Ринська – єдина жінка-ректор (призначена у 1932 році), була активним членом партії. До речі, її призначили одразу після закінчення інституту.

Після розстрілу сімох ректорів у 1937 році ректором знову призначили представника старої школи, відомого вченого Василя Архангельського. Він був учнем

академіка, Нобелівського лауреата І.П. Павлова, пробув ректором рік, створив Інститут фізіології в нашому університеті.

У 1940-ві усі, кого призначали ректорами, пройшли війну. Першим після визволення (1943 р.) був Василь Минайович Полежаєв, він зібрав «докупи» університет, фактично відновивши його діяльність. Не було нічого: атрибутів, печатки, навіть корпусів... Це величезна його заслуга. У 1944 році повернувся з фронту директор Інституту геології Никифор Захарович Хмарський. Двічі був ректором Л.І. Сафонов, фронтівик, партійний функціонер і державний діяч. Тобто це були партійні, ідеологічні призначення.

Починаючи з 1951 року, всі ректори були докторами наук, видатними вченими. 1951-1964 роки – Георгій Борисович Мельников, засновник космічної гідробіології в Україні. 1964-1986 роки – академік АН України Володимир Іванович Моссаковський. Як говорив про нього Б.І. Патон, «зірка першої величини на науковому небосхилі». Далі університет очолював В.Ф. Прісняков – відомий вчений в галузі динаміки двигунів літальних апаратів. І вже більше 20 років наш університет очолює член-кореспондент НАНУ, відомий учений-механік Микола Поляков.

До речі, серед усіх ЗВО Дніпра в нашому університеті було найбільше почесних громадян міста. Цієї пошани від містян удостоєні Володимир Моссаковський і Микола Поляков.

Але вважаю, що робота має продовжуватися. Ще залишилися невідомі постаті, наприклад, є дані що хтось був кілька місяців виконуючим обов'язки ректора, але ми не знаємо цієї людини. Тобто книга підштовхує до подальших пошуків.

Алла БАХМЕТЬСВА,
доцент факультету систем та засобів масової комунікації

За підсумками 2018 року в міжнародній наукометричній базі SciVerse Scopus ДНУ втвєнено посів 8-му сходинку серед 162 ЗВО України. Це найвищий результат серед дніпровських університетів.

Моніторинг суб'єктів науково-видавничої діяльності України проводиться видавничою службою «УРАН» на замовлення порталу Освіта.ua.

У рейтинговій таблиці українські ЗВО ранжувалися за індексом Гірша – показником, що базується на кількості цитувань наукових публікацій. База постійно індексує понад 20 000 наукових журналів та сотні книжкових серій з технічних, медичних, економічних та гуманітарних наук. Відповідно, маючи у своєму активі 3404 наукові публікації, 12035 цитувань та 40 пунктів за індексом Гірша, ДНУ імені О.Гончара посів 8-ме місце серед університетів України.

«Кількість статей у наукометричних базах Scopus та Web of Science Core Collection, а також величини індексу Гірша за цими базами є важливим показником для оцінювання наукової діяльності як кожного науковця, так і університету в цілому. В 2019 році ДНУ буде звітувати щодо підтвердження статусу «національний», також планується державна атестація закладів вищої освіти і частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності, за результатами атестації будуть визначені обсяги базового фінансування науки в університетах. Традиційно серед лідерів за кількістю публікацій у вказаних наукометричних базах є природничі і технічні факультети, але в університеті проводиться системна робота щодо долучення до таких публікацій науковців з економічних та гуманітарних спеціальностей», – прокоментував проректор з наукової роботи, професор Сергій Оковитий.

Цю позицію наш університет успішно утримує вже шостий рік поспіль. Далі за рейтингом: 16 позицію посідає Український державний хіміко-технологічний університет, 23 – Дніпропетровська медична академія МОЗ України, 41 – Національна металургійна академія України, 51 – Придніпровська державна академія будівництва та архітектури. Інші ЗВО Дніпра та області в рейтингу Scopus мають значно гірші показники.

Крім того, за минулий рік наш університет покращив свої показники в авторитетному міжнародному рейтингу Webometrics. За даними моніторингу станом на січень 2019 року, у національній таблиці цього академічного рейтингу Дніпровський національний університет піднявся на дві позиції, посівши високі 12-те місце серед українських ЗВО.

Загалом, починаючи з 2015 року, показники ДНУ в Webometrics зросли на 74 позиції. Наразі це так само найвищий результат серед дніпровських університетів. Зокрема, 19 у рейтингу Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»; 41 – Національна металургійна академія України; 55 – Український державний хіміко-технологічний університет.

Webometrics Ranking of World's Universities – це найбільша на сьогодні система рейтингу світових ЗВО, яка опрацьовує веб-індикатори більш ніж 20 000 університетів світу. Метою оцінювання є підвищення присутності освітніх та науково-дослідних установ у «світовій павутині», сприяння відкритій публікації результатів їхньої наукової діяльності.

Ранжування засноване на комбінованому показнику, що враховує кількість проіндексованих пошуковими системами сторінок сайтів університетів і кількість завантажених на них файлів, а також зовнішні посилання та цитованість ресурсів. Іншими словами, оцінюється змістовна та інформаційна складова веб-сайтів освітніх закладів.

Олеся ДОЦЕНКО
ІАА «УНІ-прес»

ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

18 січня в університеті відбулося урочисте вручення дипломів другого (магістерського) рівня випусникам-іноземцям.

ІНОЗЕМНІ СТУДЕНТИ:

закінчили магістратуру, знайшли кохання, мріють про PhD

До багатотисячної плеяди випусників університету долучився 31 іноземний громадянин з 12 країн: Азербайджану, Анголи, Китаю, Гани, Гвінеї, Грузії, Камеруну, Киргизії, Лівії, Малі, Туркменістану, Узбекистану. Маємо п'ять дипломів з відзнакою, також п'ятеро випусників навчалися на місцях державного фінансування за направленням Міністерства освіти і науки України відповідно до міжнародних договорів між Україною та КНР, Малі, Ганою. Майже всі випусники розпочинали своє навчання в університеті понад шість років тому на підготовчому відділенні для іноземців.

На урочисту зустріч завітали проректор з науково-педагогічної роботи у сфері міжнародного співробітництва Михайло Дяченко, начальник відділу підготовки фахівців для зарубіжних країн та академічних обмінів Кристина Геті та співробітники відділу, декан факультету економіки Тетяна Гринько, викладачі. Також випусників прийшли привітати їхні друзі з інших ЗВО Дніпра.

Цюй Цзянцзя з Китаю отримав диплом магістра за спеціальністю «Екологія». Юнак має велику повагу серед іноземних студентів університету, дисциплінований та завжди готовий допомагати. «Я неодноразово

брав участь у зустрічах з китайськими партнерами університету як перекладач та один із організаторів цих заходів. Успішно пройшов практику та захистив дипломну роботу «Еколого-біологічна характеристика Сиянців (*Lepidoptera: Lysaenidae*) Регіонального ландшафтного парку «Придніпровський»». Повертаючись на Батьківщину, але залишаю в ДНУ свою сестру Цзі Яо, яка навчається на підготовчому відділенні», – говорить магістр.

Садік Брохан з Гани навчався за направленням МОНУ за кошти державного бюджету за спеціальністю «Науки про Землю (Гідрогеологія)», неодноразово брав участь у програмі академічних об-

Магістри Жуселіна Капітау та Джой Мухонго з Анголи

Проректор Михайло Дяченко вручає диплом магістра студентці з Китаю Ван Лулу

мінів Erasmus Mundus та навчався у Середньо-Східному Технічному Університеті (м. Анкара, Туреччина).

Ще одна студентка із Китаю Ван Лулу також навчалася за направленням МОНУ за спеціальністю «Філологія. Слов'янські мови та літератури». Дівчина володіє багатьма мовами, чотири роки поспіль брала участь в обласних міжнародних фестивалях «Дружба без кордонів», де представляла ДНУ, і має багато дипломів та нагород за читання поезії українською мовою.

Громадянин Гвінеї Каба Сумаїла народився в родині політиків та юристів. Він успішно закінчив магістратуру ДНУ за спеціальністю «Право» та складає вступні іспити в аспірантуру за цим фахом.

Також продовжити навчання в аспірантурі та здобути PhD-ступінь планує

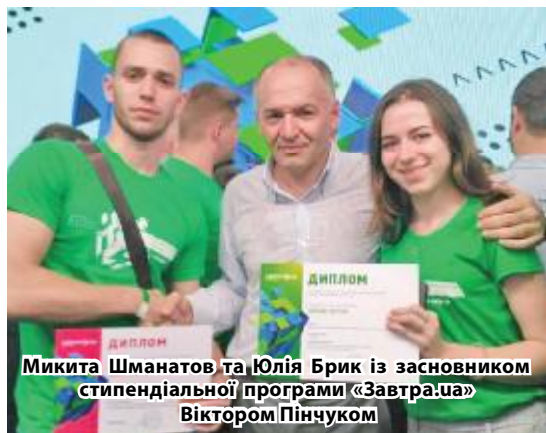
громадянин Лівії Лівії Ертема Алі. Юнак розповів: «Сьогодні отримав диплом магістра за спеціальністю «Політологія» та наразі вступаю до аспірантури в ДНУ, щоб продовжувати дослідження за своїм фахом».

Цікаво, що четверо випусників в університеті знайшли своє кохання та вже мають родини. Так, громадянин Камеруну Че Фрітц Май понад чотири роки одружений з українською студенткою біолого-екологічного факультету. А чоловік студентки з Узбекистану Євгенії Хегай також випусник університету, який у грудні 2018 року успішно здобув PhD-ступінь в ДНУ та став кандидатом політичних наук.

Кристина ГЕТІ, начальник відділу підготовки фахівців для зарубіжних країн та академічних обмінів

В університеті вже в'яте проводиться щорічний конкурс «Лідер студентської науки ДНУ» за підсумками наукової роботи студентів у минулому навчальному році. Конкурс проходить за активної участі Студентського наукового товариства. Понад 30 студентів університету, за результатами 2017–2018 н.р., відзначилися вагомими науковими досягненнями.

«ЛІДЕР СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКИ ДНУ» 2017–2018

Микита Шманатов та Юлія Брик із засновником стипендіальної програми «Завтра.іа» Віктором Пінчуком

Традиційно переможці обираються за трьома напрямками. У напрямі «Суспільні й гуманітарні науки» усі переможці є студентами історичного факультету. Перше місце посіла студентка Юлія Брик. Вона здобула 2-е місце у II етапі конкурсу зі спеціальності «Історія та археологія», перемогла в конкурсі Всеукраїнської стипендіальної програми Фонду В. Пінчука «Завтра.іа». Юлія є авторкою двох самостійних наукових публікацій, неодноразово брала участь у студентських наукових конференціях, семінарах і читаннях. Друге місце виборола Марина Нефьодова. Наукова робота Марини здобула I місце на XV Міжнародному конкурсі «Уроки війни та Голокосту – уроки толерантності» у Дніпрі. Вона є авторкою однієї самостійної наукової публікації, учасницею студентських наукових конференцій та читань. Третє місце – у студента Микити Шманатова. Юнак виступав на відкритті виставки «Забуті жертви» у рамках Міжнародного наукового семінару «Memory-Wiki – слідами пам'яті забутих нацистських жертв в Україні, Росії і Німеччині» (м. Бремен, Німеччина). У 2018 р. він отримав персональну річну стипендію, вигравши конкурс Всеукраїнської стипендіальної програми Фонду В. Пінчука «Завтра.іа». Є автором двох

наукових публікацій.

У напрямі «Технічні науки» перше місце посів студент хімічного факультету Єгор Поливанов. Він переможець конкурсу від Благодійного Фонду Бориса Колесникова «Харчові технології», презентував результати наукової діяльності на Міжнародній виставці у Німеччині (м. Кельн). Посів II місце у Всеукраїнському конкурсі наукових робіт з галузі «Хімія», хоча його наукові пошуки стосуються розробки харчових продуктів нового покоління. У листопаді 2018 року був учасником суперфіналу конкурсу «Кращий студент-науковець України», а також Міжнародного україно-китайського форуму Innovation Market – 2017, Фестивалю науки, техніки та сучасних технологій Tech Fest, V Міжнародного медико-фармацевтичного конгресу (м. Чернівці). Результати його наукових пошуків були представлені на IV Міжнародному торговому форумі Live International Marketplace (м. Кувейт), на саміті 2018 The 1st China (Ningbo) Global Experts Summit та на VII Харківській міжнародній виставці науково-технічних досягнень (Китай). Єгор Поливанов має особисту подяку від ректора за творчість та майстерність при підготовці матеріалів, що сприяли розвитку іміджевої стратегії нашого університету на I Міжнародному саміті експертів у м. Нінбо (Китай). Друге місце посіла студентка факультету прикладної математики Юлія Сінгінга. Юлія є переможницею Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт із інженерії програмного забезпечення. Брала участь у міжнародних та всеукраїнських наукових конфе-

ренціях, має наукові публікації. Була відзначена грамотою за вагомі досягнення у навчанні, активну громадську позицію та з нагоди 100-річчя нашого університету, а також академічною стипендією Президента України. Третє місце посів студент хімічного факультету Максим Малецький. Результати наукової діяльності Максима були опубліковані у всеукраїнських та міжнародних наукових виданнях (2 статті у виданнях у наукометричних базах даних, 12 тез доповідей, у тому числі у Чехії, Австрії). Він брав участь у фестивалі науки і техніки Tech-Fest-2017. У грудні 2017 року переміг у Всеукраїнському конкурсі «Харчові технології-2017» Благодійного Фонду Бориса Колесникова, а у 2018 році став переможцем цього ж конкурсу, але в новій галузі – «Агро 2018». Активно представляє результати наукової діяльності на конференціях та конкурсах державного та міжнародного рівнів з харчових технологій, агротехнологій та готельно-ресторанної справи.

У напрямі «Природничі науки» перше місце посіла студентка факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Аліна Кривсун. Аліна була учасницею наукових конференцій лікарів-лаборантів Дніпропетровської області, бере участь у науково-дослідній роботі, є головою соціального комітету ради студентів факультету, учасницею наукового гуртка кафедри. Вона має 23 наукові публікації в ДНУ, брала участь у трьох міжнародних конференціях в Україні (Одеса, Дніпро, Київ), має публікацію за кордоном – у Шотландії.

Єгор Поливанов – лідер у напрямі «Технічні науки»

Аліна Кривсун – 1 місце у напрямі «Природничі науки»

ПРАГНУТИ МАКСИМУМУ

Друге місце – у студента хімічного факультету Євгенія Козирева. Євген бере участь у виконанні держбюджетної теми, яка реалізується на кафедрі органічної хімії. Він є співавтором наукових статей у виданнях, що входять до наукометричних баз даних, а також тез доповідей на конференціях, які відбувалися як в Україні, так і за кордоном. Брав участь у науково-популярному фестивалі «Ніч науки-2018», а також Interpipe

Tech Fest. Відзначений дипломом II ступеня за найкращу доповідь на XVI Всеукраїнській конференції молодих учених та студентів з актуальних питань хімії за секцією «Органічна та фармацевтична хімія». Третє місце посіла студентка біолого-екологічного факультету Анастасія Ніконенко. Дівчина у 2018 році брала участь у Всеукраїнському конкурсі наукових робіт з екології, посівши I місце на регіональному та II місце на всеукраїнському етапі. У цьому ж році посіла III місце у Всеукраїнській олімпіаді з екології. У жовтні 2018 року отримала подяку ректора за вагомі досягнення в навчанні. У 2018 році Анастасія пройшла конкурсний відбір на участь у Міжнародній літній науковій школі в Ізраїлі (The Kupciner-Getz International Summer Science School, Weizmann Institute of Science, Rehovot), де успішно стажувалася протягом двох місяців. У 2018 році посіла призові місця в обласному конкурсі «Студент року Дніпропетровщини» та Всеукраїнському конкурсі «Кращий студент України».

Зазначені наукові здобутки переможців конкурсу свідчать, що в університеті є всі умови для плідної наукової та творчої діяльності студентів, якою дбайливо опікуються висококваліфіковані науково-педагогічні працівники ДНУ.

Вадим ГОРБАНЬ, доцент, науковий керівник Студентського наукового товариства

Студенти факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства нашого університету – Ольга Сидоренко, Ольга В'юн та Максим Чурков були відзначені в конкурсі творчих робіт «Ідея Соборності: історія, сучасність, майбутнє», приуроченому до Дня Соборності України та 100-річчя Акта Злуки.

ДОЛУЧИТИСЯ ДО СПРАВИ НАЦІЄТВОРЕННЯ

Переможці конкурсу в Національному педагогічному університеті імені Михайла Драгоманова

Участь у засіданні круглого столу з нагородження переможців конкурсу творчих робіт «Ідея Соборності: історія, сучасність, майбутнє» дала можливість не лише висловити власне бачення та переосмислення важливих націєтворчих подій минулого та сьогодення, а й почути, як твої ровесники з різних куточків України сприймають події, що визначили і продовжують визначати вектор розвитку держави. Приємно, що організатори не обмежували конкурсантів конкретними рамками-критеріями рівня науковості чи художності

творчих робіт: комусь зі студентів було цікаво простежити історію становлення соборної України, хтось прогнозував, які події в майбутньому сприятимуть зміцненню суверенітету країни, а хтось давав свою суб'єктивну оцінку наймасштабнішим історичним потрясінням й успіхам, якими жила всі ці 100 років Україна.

Я ж у своїй роботі намагалася вказати на ті важливі події, що відбулися до моєї появи на світ, але мали вплив на мое становлення як громадянки своєї держави: бій під Крутами, Акт проголошен-

ня суверенності України на Софіївській площі 1919-го, Голодомор, викриття страшних злочинів Сталіна на XX з'їзді КПРС 1956-го року, протести інтелігенції та дисидентів під час прем'єри «Тіней забутих предків» С. Параджанова в кінотеатрі «Україна» у вересні 1965-го, живий ланцюг 21 січня 1990 року, студентська «революція на граніті», здобуття незалежності 24 серпня 1991-го... Про більшість із них мені відомо лише з підручників з історії та документальних кінохронік, свідком деяких – Майдан, анексія Криму, АТО, незаконне утримання українських політ'язнів, урочисте отримання томосу – я є нині. І, з певним щемом усвідомлюючи, що так багато по-справжньому важливих подій відбулося до твоєї появи на світ, багато відбувається, поки ти дорослішаєш і формуєшся як особистість, громадянин, людина врешті-решт, а дійшла висновку, що найголовніше – це докласти всіх зусиль, аби на схилі літ не шкодувати, що так багато по-справжньому важливих подій сталося, поки ти ще не фізично, а ментально й духовно не народився. Тому моя ідея соборності полягає в усвідомленні власної сили і готовності кож-

ного небайдужого українця долучитися до важливої справи націєтворення.

Під час засідання можна було почути чимало по-справжньому цікавих, виважених і дорослих міркувань студентів, вступити із ними в полеміку чи підтримати їхній погляд на вирішення складних викликів доби. Невимушена атмосфера, гостинність адміністрації Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова, де проходило нагородження, приємне товариство однолітків та людей старшого покоління, які поділяють твої погляди, – все це сприяло максимально продуктивному та жвавому обговоренню. Після круглого столу ми мали змогу продовжити спілкування вже за філіжанкою кави під час перерви, обмінятися планами на майбутнє і навіть потоваришувати.

Сотні кілометрів засніжених доріг, які довелося кожному подолати, аби прибути до Києва, видаються конкурсантам дрібною після натхненного спілкування. Бо тишить серце думка, що на нашу країну чекає світле майбутнє, якщо в будь-якому її куточку можна знайти одного мудреця, у чій очах світ відбивається таким, яким бачиш його саме ти.

Ольга СИДОРЕНКО,
студентка факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства

КРИЗЬ ПРИЗМУ ЧАСУ

ПЕРША КАФЕДРА НАУКИ МАЙБУТНЬОГО: СТАНОВЛЕННЯ

Минулого року після загальноуніверситетських урочистостей скромно, але з відчуттям гордості за пройдений шлях відзначила 90-річний ювілей одна з найстаріших кафедр нинішнього факультету фізики, електроніки та комп'ютерних систем – кафедра теоретичної фізики. Відомо: фундаментальна наука сьогодні визначає прикладну науку завтрашнього дня, а та – техніку й технологію майбутнього. Тому розвиток теоретичної фізики має ключове значення для формування інноваційного напрямку розвитку країни, який єдиний здатен відкрити для неї широкі перспективи у світовій спільноті.

У 1928 році в Радянському Союзі реалізувалася програма створення центрів фізичної науки в різних регіонах країни. Тоді до Дніпропетровська з Ленінграда було направлено здібного 26-річного фізика-теоретика Бориса Миколайовича Фінкельштейна. В Інституті народної освіти він отримав посаду професора й почав формувати кафедру теоретичної фізики. Так склалося, що вона стала першою спеціалізуючою кафедрою в галузі фізико-математичних наук.

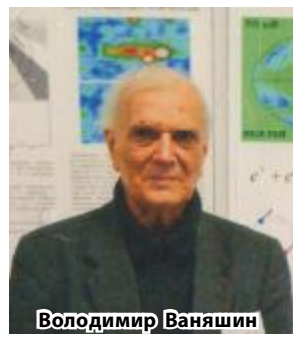
Борис Фінкельштейн

Тобто фізика викладалася в університеті з року заснування, але нова кафедра була орієнтована не на викладання певних курсів, а на підготовку фахівців у царині теоретичної фізики, науки, яка переживала, можливо, найреволюційніший етап своєї історії. Роботи в нашому місті велися широким фронтом, у складі університету був створений Дніпропетровський фізикотехнічний інститут. Б.М. Фінкельштейн очолював у ньому теоретичний відділ і був першим директором інституту. На кафедрі потяглися талановиті юнаки, перші студенти в майбутньому стали завідувачами університетських кафедр: О.П. Кирпичов, О.В. Сіячков, відомий фізик О.С. Компанеєць, який першим склав знаменитий теореминімум Ландау. Першим аспірантом був О.З. Голик, майбутній ректор Київського університету. Рівень викладання на кафедрі був дуже високим. Важливу роль у її розвитку відігравала співпраця зі створеним Л.Д. Ландау в Харкові центром теоретичної фізики. На кафедрі розвивалися такі напрями: квантова механіка простих атомних і молекулярних систем, теорія розчинів електродів, теорія електропровідності металів та напівпровідників. До війни було захищено 6 кандидатських дисертацій і одна докторська (Б.М. Фінкельштейн).

Війна перервала роботу кафедри. Теоретики відважно воювали на фронтах, кілька талановитих випускників кафедри загинули в боях. Про ті події чудові спогади написав випускник кафедри 1938 року О.Д. Казачковський, лауреат Ленінської премії за наукові дослідження з фізики ядерних реакторів на швидких нейтронах, один із творців першої атомної електростанції. У 1944 році кафедра поновила роботу, до 1967 року її очолював О.П. Кирпичов. 1945 року диплом університету отримав Олександр Александрович Боргардт, надзвичайно талановита й багатогранна людина. Він у 1966 році захистив докторську дисертацію й відіграв велику роль у розвитку кафедри.

Професор Б.М. Фінкельштейн після війни працював у Москві, але підтримував зв'язки з кафедрою. Старшим викладачем кафедри довгий час був фронтівець Г.П. Бистрицький, який попрацював і редактором університетської багатотиражки. Перший повоєнний випуск теоретиків відбувся 1949 року. Серед випускників наступного року були такі визначні фізики, як В.І. Огівецький, Л.Н. Александров. Подальші наукові перспективи кафедри фактично були пов'язані з доцентом О.О. Боргардтом, який, згідно з вимогами часу, в 1950-х роках почав займатися квантовою теорією поля. Його аспіранткою була М.П. Коркіна, яка в подальшому очолила в нас гравітаційну тематику. Основні напрями досліджень на кафедрі до початку 1970-х років: квантова теорія поля, теорія елементарних частинок і космічного випромінювання, теорія гравітації, релаксаційні явища в твердих тілах, вивчення методом резонансної гамма-спектроскопії динаміки рідин і дисперсних систем. Останній із названих напрямів був пов'язаний із спеціалізацією з ядерної фізики, яка проіснувала на кафедрі з 1961 до 1970 року.

У 1967 році О.О. Боргардт, що зосередився на дослідженнях з біофізики, передав роль лідера кафедри Володимир Степановичу Ваняшину. В.С. Ваняшин і М.П. Коркіна, які вступили до університету 1949 року, і зараз у доброму здоров'ї та є прикладом відданості науці, оптимізму й активності. У 1965 р. молодий учений В.С. Ваняшин відкрив (у співстворстві з М.В. Терентьевим) явище асимптотич-

Володимир Ваняшин

ної свободи, тобто «антиекранування» електричного заряду на малих відстанях за рахунок поляризації вакууму. Його роботу багаторазово згадували у зв'язку з Нобелівською премією 2004 року, присудженою за відкриття такого ж ефекту в сильній взаємодії, що стало революційним проривом у фізиці другої половини ХХ сторіччя. Діяльність В.С. Ваняшина високо підняла планку наукових досліджень на кафедрі. Четверо з його аспірантів захистили докторські дисертації: В.В. Скалозуб (1988), О.О. Капустников (1992), Р.С. Тутік (1994) – майбутні професори та завідувачі кафедри, С.Є. Самохвалов (1996). Багато зусиль доклав В.С. Ваняшин, керуючи кафедрою в 1967–84 рр. Це й адміністративні проблеми, й організація переддипломної практики в провідних наукових закладах СРСР, й організація стажування викладачів за кордоном. Але головне надбання тих років – це й дотепер сучасний зміст навчання: більше п'ятдесяти років у підготовці майбутніх теоретиків на кафедрі визначальну роль відіграє вивчення принципів класичної та квантової теорії поля. Студенти навчаються мислити в адекватних фізичних категоріях, мають високу математичну культуру. Освіта фізика-теоретика дозволяє ефективно розв'язувати проблеми будь-якої сфери інтелектуальної творчості, успішно конкурувати та досягати успіхів.

Назвемо випускників кафедри, які вславили себе роботою за фахом і є нині втіленням наших кращих традицій. Цей дійсний член РАН – перший директор Інституту теоретичної фізики ім. Л.Д. Ландау І.М. Халатников (випуск 1941 р.) та директор Науково-технологічного центру унікального приладобудування РАН В.І. Пустановит (випуск 1959 р.), що створив теоретичну основу методик пошуку гравітаційних хвиль, відкриття яких відзначено Нобелівською премією 2017 р.

Перші десятиріччя існування кафедри заклали фундамент вагомих здобутків наступного періоду, який збігся з глибокими змінами у світовій теоретичній фізиці й житті суспільства.

Олександр Боргардт

Сергій ЛЯГУШИН,
канд. фіз.-мат. наук, доцент кафедри теоретичної фізики,
Олександр СОКОЛОВСЬКИЙ,
д-р фіз.-мат. наук, професор кафедри теоретичної фізики

ЛІРИЧНИЙ НАСТРІЙ

Україно,
ти моя молитва...
Василь Симоненко

Україно, ти моя надія

Україно, ти моя надія,
Неосяжних ланів широчинь.
Доленосна заповітна мрія
І думок романтичних глибинь.
Ти стійка, у віках витривала,
Духом сильна і мужня завжди,
Хлібом-сіллям людей частувала,
Милувала барвами весни.
Ти красна будь-якої погоди,
Мова летить, як ранішній спів,
Її люблять у Карпатських горах,
У байраках лісів і степів.
Її чують у дніпровських плавнях,
На донецьких шахтах і в Криму.
Це земля наша рідна і слава –
«Люба неньо», – я ніжно зву.
Україно, ти моя надія,
Богом дана єдина земля,
Так потрібна животворна дія,
Що оновить береги Дніпра.
Україно, ти моя надія,
Віра і духовна благодать,
Сонячна омріяна країна
У віках ще має завучать!
За що люблю? Сам того не знаю,
Але вірю в щастя майбуття!
Гімни миру радо заспіваю,
Перемозі правди і добра!

Сергій СВІТЛЕНКО,
д-р іст. наук, професор,
декан історичного факультету

ФОТО І ІСТОРІЮ

27.02.19
№1-2
(2959-60)

У нашому прагненні зрозуміти реальність ми подібні до людини, яка хоче зрозуміти механізм закритого годинника. Вона бачить циферблат і рухомі стрілки, навіть чує цокання, але не має засобів відкрити його. Якщо вона дотепна, вона може намалювати собі картину механізму, яка відповідала б усьому, що вона спостерігає, але вона ніколи не може бути цілком упевнена в тому, що її картина єдина, яка могла б пояснити її спостереження.

А. Ейнштейн

У 2019 році вдячні учні й продовжувачі наукових традицій відзначатимуть 100-річчя доктора фізики-математичних наук, академіка, Героя Соціалістичної Праці, заслуженого діяча науки і техніки України, Почесного ректора університету Володимира Івановича Моссаковського.

МЕХАНІЗМ ЗАКРИТОГО ГОДИННИКА

Одне з перших дніпропетровських молодіжних кафе із завзяттю назвою «Чиполліно» приймало гостей. Життєрадісні юні громадяни піднімалися на другий поверх і потрапляли в затишно оформлений просторий зал з неодмінними портретами Хемінгуей, Ейнштейна і Гагаріна. На невеликому підвищенні молодіжний музичний колектив грав уже не заборонений джаз. А сам зал був наповнений акуратними столиками, за якими сиділи, грали, співали, сперечалися енергійні юнаки і дівчата. Йшов тисяча дев'яност шістдесят другий рік.

За нашим столиком зібралася компанія механіків – випускників ДМетІ (Дніпропетровського металургійного інституту). Тема обговорення – свіже (безрешне) коротке повідомлення в журналі «Знання – сила» про двигун американського винахідника Нормана Діна. При цьому журналіст чесно виклав свої сумніви: «Якщо виявиться, що винахід Діна – не одна з тих дутих сенсацій, які нерідко з'являються на сторінках зарубіжних журналів, людина отримає абсолютно новий спосіб пересування». Це повідомлення сполошило не тільки любителів руйнувати закони світобудови, але, перш за все, невгамовне вина-

хідницьке плем'я, розбурхане американським патентом № 2886976, і навіть вечних. Спільнота небайдужих розділилася на два табори в залежності від наявності або відсутності наукового ступеня. Студенти-старшоккурсники та молоді спеціалісти були беззаперечно на боці Діна. Кандидати й доктори наук виявилися в таборі опонентів. Ситуація вимагала вирішення, і ми звернулися за роз'ясненням до доктора фізики-математичних наук, професора Володимира Івановича Моссаковського.

У щільно набитій представниками обох сторін аудиторії університету висіла тиша. За кафедрою стояв високий стрункий професор із крейдою в руці, списуючи обидві зістиковані грифельні дошки, – доводив неможливість руху по Діну. Через дві години, поставивши останню крапку в доказі і таким чином спростувавши чергового барона Мюнхгаузена, Володимир Іванович видихнув і, зробивши невелику паузу, сказав:

– А, взагалі, хто його знає?

Він покинув аудиторію, а я до сих пор пам'ятаю, як ми, оглушені його останніми словами, мовчки прихилили до стамі.

Минуло понад тридцять років... В одному із залів Будинку вчених під звуки су-

часної музики проходив банкет з нагоди ювілею однієї відомої пані. Моє місце за столиком виявилось поруч із всевітньо відомим вченим-механіком, доктором фізики-математичних наук, академіком, Героєм Соціалістичної Праці, лауреатом Державної премії СРСР і премії Ради Міністрів СРСР, Заслуженим діячем науки і техніки України Володимиром Івановичем Моссаковським. Я відразу ж згадав фінал того доказу неможливості ефекту Діна, і мені нестерпно захотілося нагадати Володимир Івановичу про це. Але тепер поруч сидів прославлений учений з неймовірно гучними титулами, і навряд чи йому буде приємно таке нагадування. Повагавшись з півгодини, я все ж наважився повернути його до того моменту. Уважно вислухавши мене, великий учений Володимир Іванович Моссаковський розсміявся і так само, як тоді в університетській аудиторії, сказав:

– А, справді, хто його знає?

Стрілки на циферблаті перемістилися ще на одну поділку, але так само, як і тридцять років тому, механізм закритого годинника залишається відомим лише Творцю.

Юрій ПОЛІСЬКИЙ,
заслужений винахідник України,
кандидат технічних наук

На фото: Лекції професора В.І. Моссаковського дозволяли відчувати красу і гармонію механіки.
Фото з архіву д-ра тех. наук А.П. Дзюби

ЕКОСТИЛЬ

Зоологічний музей ДНУ за кількістю експонатів, площами та видовищністю впевнено посідає 5 місце серед подібних музеїв України. Його експозиційні та наукові зібрання налічують більше 8 тисяч експонатів, з яких 1798 одиниць збереження включені до Музейного фонду України, а 860 – це тварини, занесені до Міжнародної Червоної Книги та Червоної Книги України.

УНІКАЛЬНА ФАУНА В ОДНІЙ КОЛЕКЦІЇ

Світ музею зачаровує ще на вході. По обидві сторони відвідувач насолоджується барвами морського дна, де серед розлогих коралів зачалися чудернацькі мешканці з такими ж дивними назвами: морський чорт, що полює на здобич, скат-манта, який плине у просторі, риба-сонце, риба-місяць, скат-гітара, електричний скат, морський огірок, морські їжаки та багато інших глибоководних риб. А по обидві сторони від масивних дверей, неначе вартові, зачалися полярний ведмідь на кризі Арктики та сніговий барс серед крутогір'я Тянь-Шаню. У гробх експозиційних залах вісім тисяч експонатів ніби продовжують жити своїм звичайним життям. У центральній залі діти затамовують подих: тут росяха сховалася серед заметів, грайливі ведмежата борються на галявині, бенгальський тигр споглядає на гімалайського ведмеда, вовки полювали здобич, наскрізь пронизують хижі очі орлів, беркутів та чорних грифів. А у шафах та вітринах безліч пернатого птаства, і всім цим править цар звірів – лев зі своїм прайдом.

У 1901 році викладач природознавства першої міської гімназії Катеринослава Микола Подосинников почав формування унікальної колекції птахів нашого

регіону. Микола Іванович був не тільки знавцем фахівцем з місцевої фауни, а й вправним таксидермом. Саме завдяки йому у Дмитра Яворницького виникла ідея створення музею флори і фауни, що спочатку оформився у відділ природи в Історичному музеї. У 1924 році Дмитро Іванович передав колекцію завідувачу кафедри зоології і порівняльної анатомії нашого університету Леоніду Володимировичу Рейнгарду.

Відтоді багато науковців та видатних випускників біолого-екологічного факультету – справжніх ентузіастів своєї справи доклали чимало зусиль, щоб примножити цю колекцію, зробити її перлиною нашого міста. Двадцять відсотків експонатів сучасного музею – унікальна колекція з Історичного музею початку ХХ ст. Більша частина – переважно композиції 50–80-х рр. Варто із вдячністю згадати співробітників кафедри зоології та екології В.В. Стаховського, О.М. Карлову, А.А. Губкіну, В.О. Барсову, В.Л. Булахова, художника Г.А. Гаєвого, таксидермістів О.І. Березіна, К.А. Заплетаву, В.П. Черниша, руками яких зроблено багато опудал, вітрин та діорам. Значний внесок М.В. Соляникова – одного з директорів київської флотилії «Слава», що передав багато екзотичних

Нанду, експонат 1911 р.

експонатів з різних куточків нашої планети.
Сьогодні у двох бокових залах можна помилуватися різними красвидами. Тут і підводний світ – колекція морських та прісноводних риб; світ плазунів з крокодилами та черепахами, удавами та анакондами; кліматичні зони євроазійського континенту зі своїми мешканцями; куточок домашніх тварин та колекція яскравих тропічних метеликів. А для наймужніших відвідувачів є остеологічний відділ зі скелетами людини, різних диких тварин, викопними рештками мамонта, бізона та гігантського оленя. Також можна побачити двоголових коше-

нат, одне з яких у 2003 році народилося у нашому місті.

Для цілісності сприйняття необхідно зазначити, що всі ці експонати раніше були живими: хтось жив на лоні дикої природи, хтось розважав глядачів на арені цирку або в зоопарку, а хтось був домашнім улюбленцем, а тепер всі вони слугують просвітницькій місії Зоологічного музею нашого університету.

Нині музей є начальною та науковою базою для студентів біолого-екологічного факультету, а також приймає відвідувачів та забезпечує їх екскурсійним супроводом. Фахівці музею читають оглядову та тематичні екскурсії, в яких висвітлюють багатство та різноманіття тваринного світу, актуальні проблеми та шляхи збереження кожного виду. Цікаві історії та факти із життя тварин викликають захоплення юних слухачів, впливають на екологічне виховання молодого покоління, що так важливо в наш час, коли антропогенне навантаження на екосистему щороку зростає. І, можливо, ця дитяча цікавість у деяких екскурсантів переросте в бажання вступити до біолого-екологічного факультету ДНУ, оволодіти професією біолога та присвятити життя вирішенню проблем захисту природи і братів наших менших.

Сергій ЧЕРНИШ,
інженер навчальної лабораторії
«Зоологічний музей»

ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА ОГолошує КОНКУРС НА ЗАМІЩЕННЯ ВАКАНТНИХ ПОСАД:

директора науково-дослідного інституту хімії та геології – 1 штатна одиниця (повна ставка)

(науковий ступінь відповідно до профілю діяльності науково-дослідного інституту, не менше 10 років науково-педагогічного та/або наукового стажу, а за наявності наукового ступеня доктора наук не менше 3 років науково-педагогічного та/або наукового стажу, не менше 10 публікацій за останні 5 років, у тому числі не менше однієї статті у періодичних виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, вільне володіння державною мовою України);

старшого наукового співробітника НДІ біомоніторингу НДІ біології (д/б теми 1-338-18) – 1 штатна одиниця (повна ставка)

(науковий ступінь, досвід роботи за фахом не менше 5 років, наявність не менше 10 опублікованих публікацій за останні 5 років та/або патентів, вільне володіння державною мовою України); молодшого наукового співробітника НДІ біомоніторингу НДІ біології (д/б теми 1-643-19) – 1 штатна одиниця (повна ставка)

(науковий ступінь доктора філософії (кандидата наук) або освітній ступінь магістра, вільне володіння державною мовою України); молодшого наукового співробітника НДІ біомоніторингу НДІ біології (д/б теми 1-643-19) – 1 штатна одиниця (повна ставка)

(науковий ступінь доктора філософії (кандидата наук) або освітній ступінь

магістра, вільне володіння державною мовою України);

професора кафедри аерогідромеханіки та енергомасопереносу – 1,0 ставки за штатним розписом;

професора кафедри перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців – 1,0 ставки за штатним розписом (наявність вченого звання професор або особи, які мають науковий ступінь доктора наук і вчене звання доцента (старшого дослідника або старшого наукового співробітника), або особи, які мають науковий ступінь доктора наук, друковані наукові та навчально-методичні праці, що використовуються у педагогічній практиці за профілем діяльності кафедри, готують кандидатів наук, вільне володіння державною мовою України);

доцента кафедри обчислювальної математики та математичної кібернетики – 1,0 ставки за штатним розписом;

доцента кафедри радіоелектронної автоматичної – 1,0 ставки за штатним розписом;

доцента кафедри міжнародних відносин – 1,0 ставки за штатним розписом (наявність вченого звання доцента (старшого дослідника або старшого наукового співробітника) або особи, які мають науковий ступінь доктора філософії за відповідною галуззю знань (кандидата або доктора наук за відповідною спеціальністю), друковані навчально-методичні (наукові) праці за профілем діяльності кафедри, вільне володіння державною мовою України).

Документи на конкурс приймаються

ОГОЛОШЕННЯ

протягом 1 місяця з дня опублікування оголошення в засобах масової інформації.

На конкурс приймаються документи: заява, особовий листок з обліку кадрів, фото 3х4, автобіографія, копія документів про вищу освіту (з пред'явленням оригіналу документа), копія диплома кандидата (доктора) наук, якщо є вимогою (з пред'явленням оригіналу документа), копія аттестату доцента (професора), якщо є вимогою (з пред'явленням оригіналу документа), список наукових робіт та винаходів (завіренних за останнім місцем роботи).

Наша адреса: 49010, м. Дніпро, пр. Гагаріна, 72, навч. корпус № 1, кімн. 217, тел.: (056) 374-98-27.

ДНІПРОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
– щомісячна (крім серпня) газета
Дніпровського національного
університету ім. О. Гончара.

Т. в. о. редактора А. М. БАХМЕТЬЄВА
Фотограф С. О. ВЕЛІКОДНИЙ
Засновник і видавець – Дніпровський
національний університет ім. О. Гончара.

Свідоцтво про державну реєстрацію
ДП № 2190-928ПР від 27 вересня 2017 р.

Адреса ДНУ ім. О. Гончара: 49010, м. Дніпро, пр. Гагаріна, 72. Газета виходить українською мовою. Обсяг – 1 друкований аркуш. Друк офсетний. Ціна договірна.

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій. За точність наведених у статті фактів відповідає автор.

Редакція залишає за собою право літературного редагування і скорочення прийнятих для опублікування текстів.

Претензії до публікації приймаються протягом місяця. При передруках посилання на газету «Дніпровський університет» обов'язкове.

Газета набрана і зверстана в редакції газети «Дніпровський університет».

Адреса редакції: м. Дніпро, пр. Гагаріна, 72, кімн. 202. Тел. 374-98-20.

E-mail: gazeta@dnu.dp.ua

Газета розміщена на сайті ДНУ ім. О. Гончара за адресою: www.dnu.dp.ua/gazeta

Газета віддрукована у друкарні ПП «Ліра ЛТД», м. Дніпро, вул. Наукова, 5. Индекс 49010. Зам. 43. Тираж 1020.